

Министерство образования и науки Российской Федерации
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
«Северо-Восточный федеральный университет имени М.К. Аммосова»
Институт языков и культуры народов Северо-Востока Российской Федерации
Кафедра якутского языка

Утверждено
на заседании Ученого совета ИЯКН СВ РФ
Протокол № 1 от «04» сентября 2016 г.

Директор Торотов Г.Г.

ПРОГРАММА

вступительного испытания (тестирование) для поступающих на базе СПО и ВО
непрофильной направленности по направлениям подготовки

44.03.05 – Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профили:

- Родной язык (якутский) и литература и Мировая художественная литература
- Родной язык (якутский) и литература и иностранный язык (английский)
- Родной язык (якутский) и литература и иностранный язык (китайский)

45.03.01 – Филология

Профили:

- Отечественная филология (якутский язык и литература)
- Прикладная филология (якутский язык)
- Прикладная филология (якутский язык (перевод))

Квалификация (степень):
Академический бакалавр
Форма обучения: очная

Якутск – 2016

1. Общие положения

Формы и условия проведения вступительных испытаний для поступающих определяются Ученым советом института и доводятся до сведения поступающих не позднее, чем за полгода до начала. Для поступающих создаются необходимые к подготовке условия, желающие могут посещать бесплатные консультации.

Результаты вступительных испытаний определяются по 100-балльной системе.

2. Определение содержания вступительных испытаний

Вступительные испытания должны определять уровень усвоения поступающими материала по якутскому языку и литературе, предусмотренного учебной программой школы и охватывать все минимальное содержание данной дисциплины, установленное соответствующим государственным образовательным стандартом. Вступительные испытания включают в себя вопросы по дисциплинам «Якутский язык» и «Якутская литература». Комплексный характер экзаменационной работы по якутскому языку и литературе позволит проверить и оценить уровень подготовки экзаменуемых с разных сторон компетенций: лингвистической, языковой, коммуникативной и общекультурной.

Ответ должен подтвердить достаточно полное знание материала по якутскому языку основных тем изученной программы.

3. Требования, проверяемые в ходе вступительных испытаний

Экзаменуемый должен показать и подтвердить:

- знание вопросов якутского языка по программе среднего общего образования;
- знание основных произведений якутских писателей из школьной программы;
- владение якутским языком в его разговорной и литературной форме;
- знание по истории родного языка.

4. Перечень основных учебных тем по дисциплине «Якутский язык» и «Якутская литература»

Вариант экзаменационной работы содержит по части I - 10 вопросов (1-10), по части II - 2 задания.

Распределение заданий по темам.

1.1 Лексика – 2

1.2 Фонетика - 1

1.3 Морфология - 1

1.4 Синтаксис – 1

2. Вопросы по произведениям якутских писателей

Распределение заданий по баллам (30 б.)

По I части –за каждый правильный ответ ставится 2 б.

По II части

1 задание (грамматический разбор и выполнение заданий) – 20 б.

2 задание (письменная работа) – 50 б.

Үөрэх кинигэлэрэ

1. Саха тыла. Морфология: 6 кылааска үөрэнэр кинигэ. Дь., Бичик, 2009.
2. Саха тыла. Морфология: 7 кылааска үөрэнэр кинигэ. Дь., Бичик, 2006.
3. Саха тыла: 8-9 кылааска үөрэнэр кинигэ. Дь., Бичик, 2004.
4. Саха литературата: 9 кылааска үөрэнэр хрестоматия. Дь., Бичик, 1999.
5. Саха литературата: 10 кылааска үөрэнэр хрестоматия. Дь., Бичик, 1994.
6. Саха литературата: 11 кылааска үөрэнэр хрестоматия. Дь., Бичик, 2000.

Эбии литература

1. П.С. Афанасьев Саха тылын лексикологията. Я., 1996.
2. Г.Г. Филиппов, И.П. Винокуров. Саха тыла. Лексика уонна морфология. Я., 2000.
3. Н.Д. Дьячковский. Саха тылын фонетиката. Я., 2000.
4. И.П. Винокуров, М.А. Черосов. Саха тылын синтаксиса. Судургу этии. Я., 1991.
5. Г.Г. Филиппов, И.П. Винокуров. Саха тылын синтаксиса. Холбуу этии. Я., 1996.
6. Окурокова В.Б., Попова М.П. Билинни саха литературата: үөрэх кинигэтэ. Я., 2011.
7. Максимова П.В. 1960-80 -с сыллардаабы саха литературата: үөрэх кинигэтэ. Я., изд-во СВФУ, 2010.

Методические рекомендации по проведению вступительных испытаний

Сдача вступительных испытаний проводится на открытых заседаниях экзаменационной комиссии с участием не менее трех человек. В состав комиссии, принимающей экзамен по направлению, входит не менее трех преподавателей кафедры якутского языка.

Результаты вступительных испытаний определяются по 100балльной системе и объявляются на следующий день после оформления в установленном порядке протоколов заседаний экзаменационной комиссии.

На выполнение экзаменационной работы отводится 3 часа (180 минут).

Подготовка к выполнению работы – 10 мин.

Часть I включает 10 вопросов с кратким ответом. Среднее время выполнения одного задания этой части – 1-3 минуты. Ориентировочное время выполнения этой части работы – 30 минут.

Часть II включает 2 задания. На выполнение вопросов первого задания требуется от 3-7 минут. Ориентировочное время выполнения 1 задания – 30 минут.

Рекомендуемое время выполнения 2 задания 2 части, состоящей из одного задания с развернутым ответом (письменная работа) – 60 минут.

Самостоятельная проверка работы – 20 мин.

Демонстрационный вариант заданий вступительных испытаний по якутскому языку и литературе

Үлэ икки чаастаах.

Үлэ бастакы чааһыгар 10 боппурус бэриллэр. Хас биирдии сорудах хоруйун (эппиэтин) ыйыллыбыт миэстэбэ, сорудах аллараа өттүгэр, бэйэн суруйарын ирдэнэр. Эппиэккин тэйбэккэ, сурук эбэтэр атын бэлиэтэ суох суруй.

Үлэ иккис чааһа 2 сорудахтаах.

Бастакы сорудабы толорууга этии бэриллэр, ол этиини уонна этиигэ бэлиэтэммит тыллары, ситимнэри ыйыллыбыт сорудахтарынан ырытарын ирдэнэр. Тылы састаабынан, санга чааһынан, ситимнэри арааһынан ырытылары оноробун. Этиини тутулуна ырытарга этии тиибин, арааһын, састаабын ыйабын.

Иккис сорудахха айан суруйуу тиэмэтэ бэриллэр. Ирдэбилинэн айан суруйуу 120 тыллаах эбэтэр онтон ордук буолуон сөп, ол эрэри 80 тылтан аһыйаба суох буолуохтаах. Бэрилибит тиэмэни толору арыян суруйарга дьулуһабын.

I чааһа

Үлэ I чааһыгар бэриллэр сорудах, ыйытык хоруйа кылгас, наарданыта маннык буолар.

1 – саха тылын морфологиятыгар ыйытыылар. Холобур, санга чааһын, тыл састаабын быһаары.

2 – фонетика сорудаба. Холобур, аһабаас уонна бүтэй дорбоон уратытын, дорбоон наарданытын, уларыытын тылга көрдөрүү.

3, 4 - лексика ыйытыылар. Холобур, тыл суолтатын, араастарын, биирдэм эбэтэр тыл ситимин уратыларын быһаары.

5 – синтаксиска сорудах. Холобур, этии арааһын, этиигэ тыллар ситимнэһиилэрин быһаары.

6 – 10 – саха литературатыгар билиини тургутан көрөр ыйытыылар.

Ыйытыылар

1. Көппүт тылы ситэрэн суруйан, сөптөөх аат ситими үөскэт (биирдии тыл).

Халын..., нарын..., көнө..., түктэри..., аллараа..., сырдык..., көнүл..., хабарба..., тойон
Эппиэтэ:

2. Билинни алфавикка баар сахалыы бүтэй дорбооннору суруй.

Эппиэтэ:

3. Бу этиигэ бэлиэтэммит тылга биир суолталаах тылын (синонимны) булан туспа суруй.

Эппиэтэ:

4. Бу сомобо домохтору суолтатынан чугас тылынан солбуян, этиигэ киллэрэн суруй.

Айаҕа хам буолбат –
Харах аалыыта –
Оруо маһы ортотунан –
Муннукка ытаабыт

Эппиэтэ:

5. Бу этиини уларыт, сирэй саҕаны, автор тылын киллэрэн суруй.

Мин оройуон кииниттэн командировкаҕа сылдьарым, Чаран нэһилиэгэр баран иһэрим туһунан быһыта-орута кэпсээн биэрэбин.

Эппиэтэ:

6. Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмигэр Новгород сиригэр хорсуннук кыргыһан өлбүт саха буйуннара хойууллубут айымньы аатын суруй.

Эппиэтэ:

7. “Дьулуруйар Ньургун Боотур” олонхоҕо Туйаарыма Куо, Айталын Куо, Кыыс Ньургун, Сабыйа Баай хотун, Аан Алахчын хотун ханнык дойду дьахталлара буолалларын быһааран суруй.

Эппиэтэ: олонхо

8. Сахалыы тылынан тахсар хаһыаттар ааттарын суруй. Интервью диэни бэйэн тылгынан быһааран суруй.

Эппиэтэ: олонхо

9. Аныгы саха литературатыгар саҕа ааттары билэргин суруй.

Эппиэтэ: олонхо

10. Алексей Андреевич Иванов-Күндэ саха литературатыгар ханнык жанры киллэрсибитин ый.

Эппиэтэ:

II чааһа

1. Бэриллитбит этиигэ бэлиэтэммит тыллары, ситимнэри ырытыы.

Хочо ортотунааҕы улахан күөл дулҕалаах сөкүтүгэр киирэн иһэн Маайыс сыарҕаҕа кырытынан олорунан, кэннин диэки хайыһан истэ.

1.1. Аннынан тардыллан бэлиэтэммит тыллары сыһыарыы падежка уларытан, суруй.

1.2. улахан, сыарҕаҕа, хочо диэн тылларга суолтатынан чугас тылларда (синоним) эбии суруй.

Бу этиигэ маннык ырытыылары онор. Аннынан тардыллыбыт тыллар олохторун туспа ый.

1.3. Этиигэ баар хайааһына бэлиэтиир тыллары булан, туспа уһул.

2. Этииттэн көрөн, бэриллитбит тыл ситимнэхэр ылын эбии суруй:

**хочо ...
... иһэн
... диэки
улахан ...**

2. Тэттик бэйэ суруйуута

Холобур, темата: Саас кэлиитэ

Бэйэ суруйуутун сүрүн ирдэбиллэрэ

Бэйэ суруйуутун тиэмэтэ көңүл, айымньыга сыһыарыллыбат, ол эрэри айымньыттан холобурдуохха сөп. Экзамен вариантыгар биир тиэмэ бэриллэр. Экзамен кыттааччыта бу үлэтин толкуйдаан, былааннаан, биир кэлим суруйууну ситиһэргэ дьулуһуохтаах.

Манна туттарааччы бэриллибит тиэмэни бэйэтэ айан суруйар, ырытар-сыаналыыр дьоһура, төрөөбүт литературатын, бэриллибит тиэмэни билэр таһыма көстүөхтээх. Бэйэ суруйуутугар экзаменна кыттааччы манньк сүрүн ирдэбиллэри тутуһуохтаах.

- суруйуу тутулун тутуһуу;
- этии тутулун кэспэккэ ситимнээхтик суруйуу;
- сурук бэлиэтин, таба суруйуу быраабылатын билии, сөпкө туһаныы;
- уус-уранньк суруйары ситиһии;
- айымньыттан эбэтэр истэн уус-уран быһа тардыылары туһаныы;
- бэйэ сыаналааһына, табыгастаах түмүгү оңоруу.